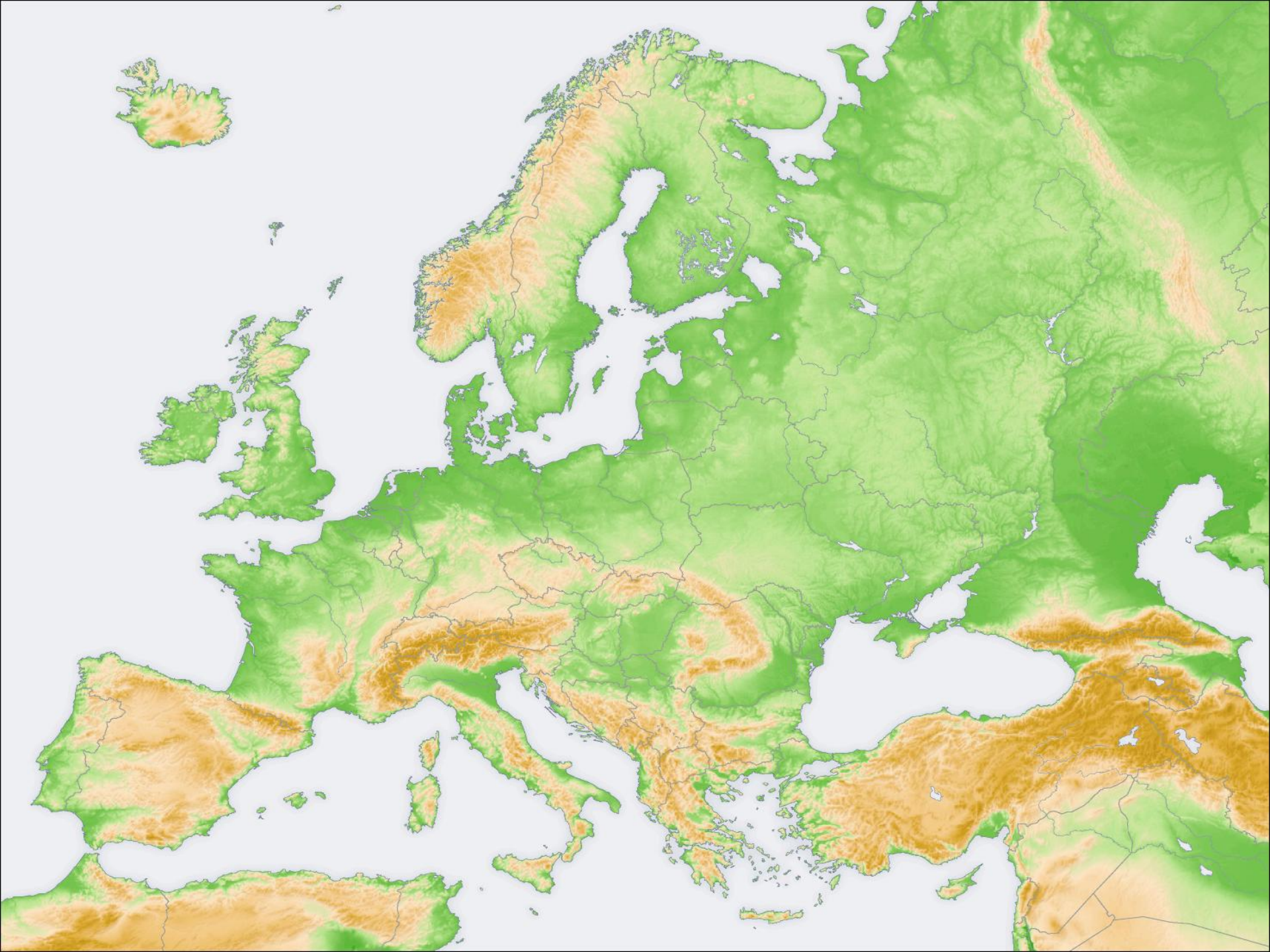

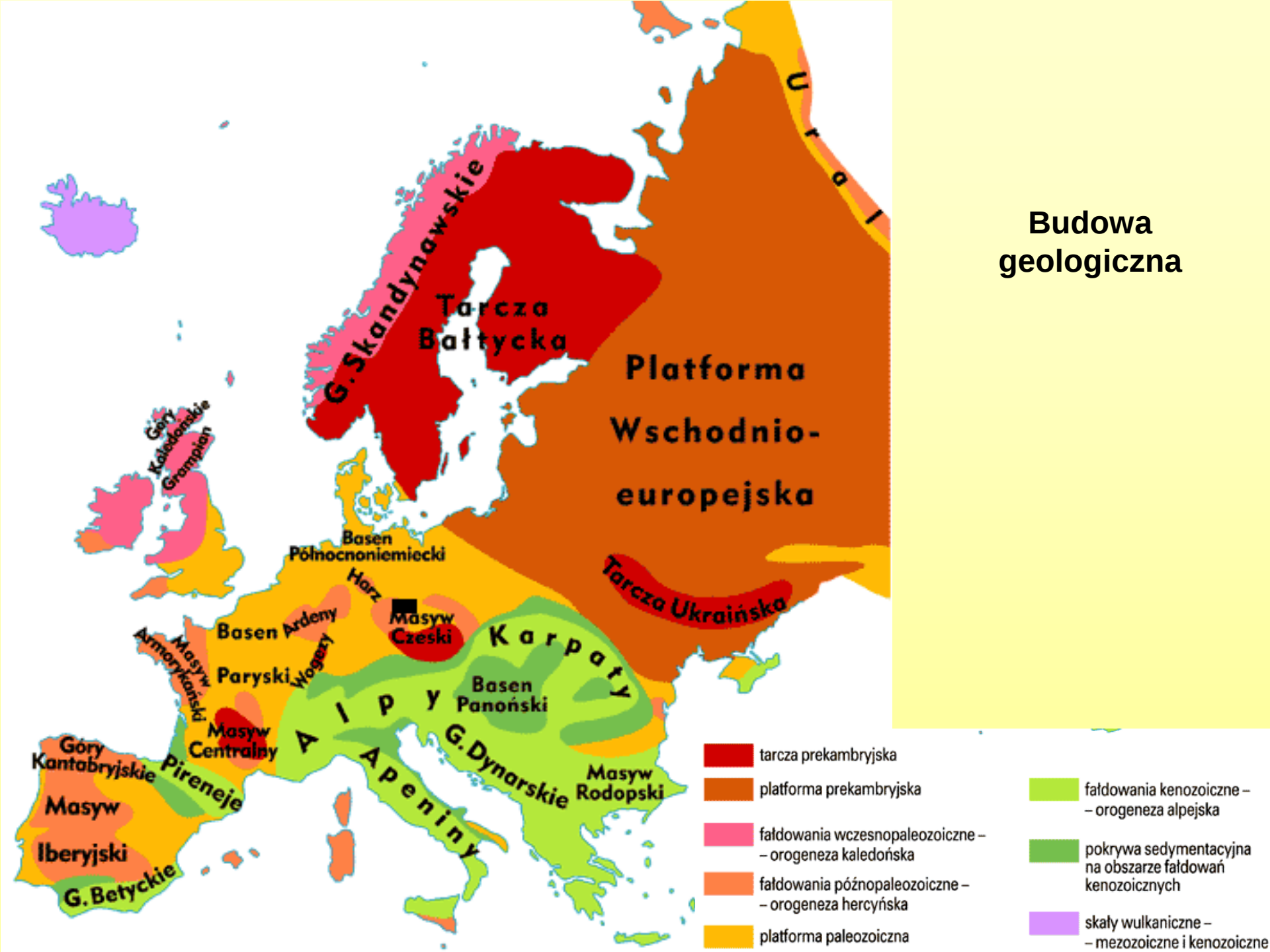
Karpaty

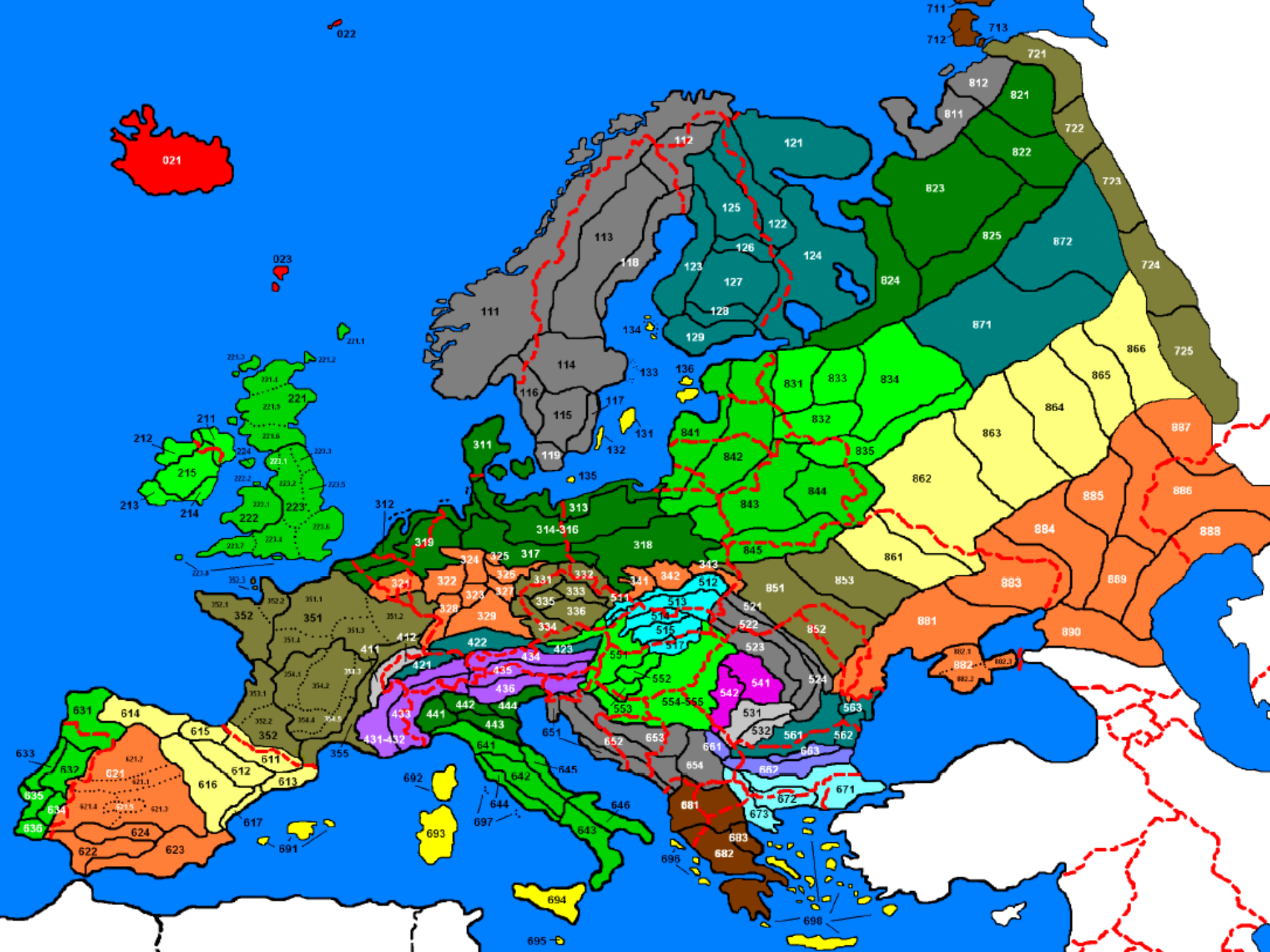
Przygotował: Wiesław Piprek
Przewodnik PTTK

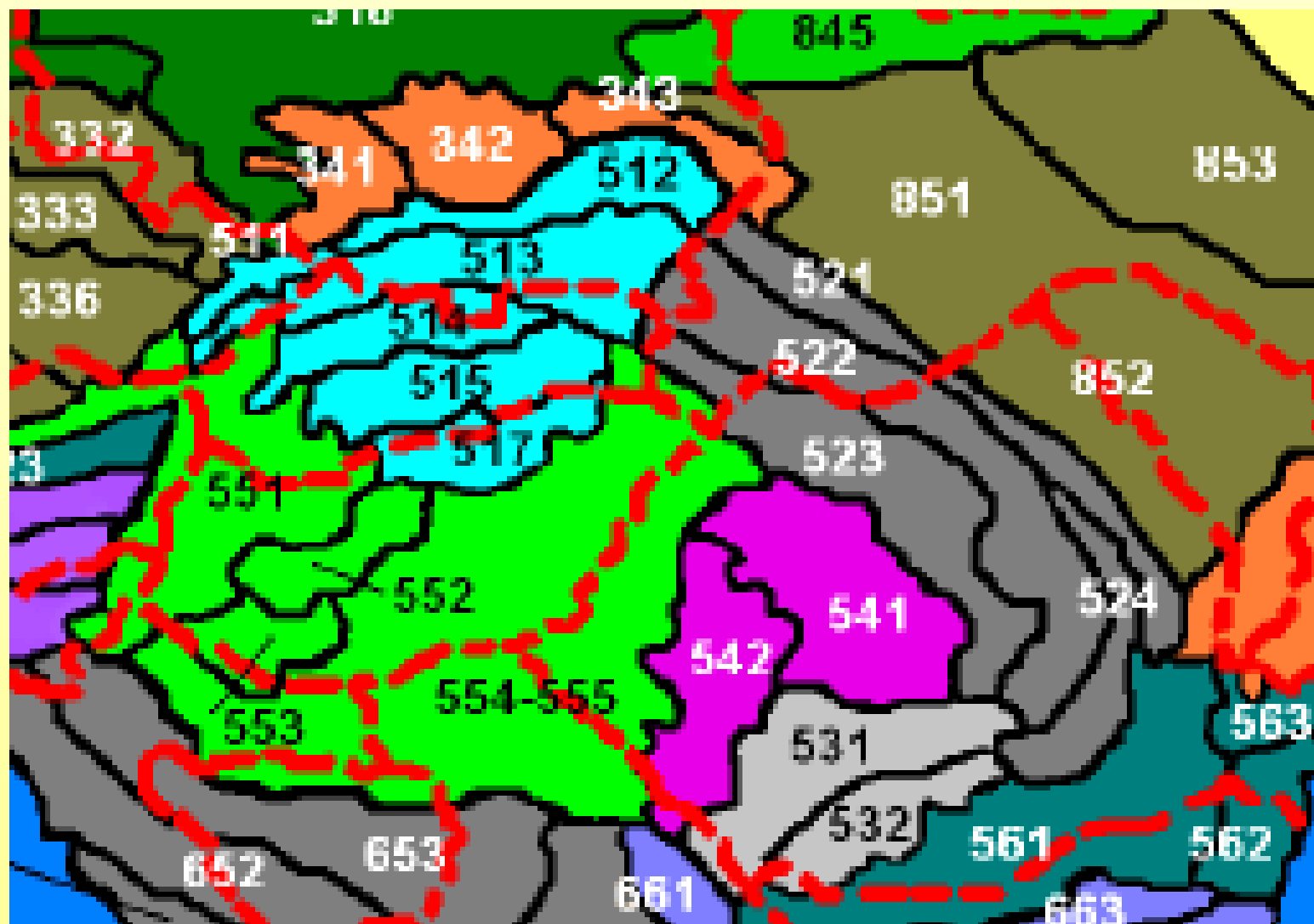

Budowa geologiczna

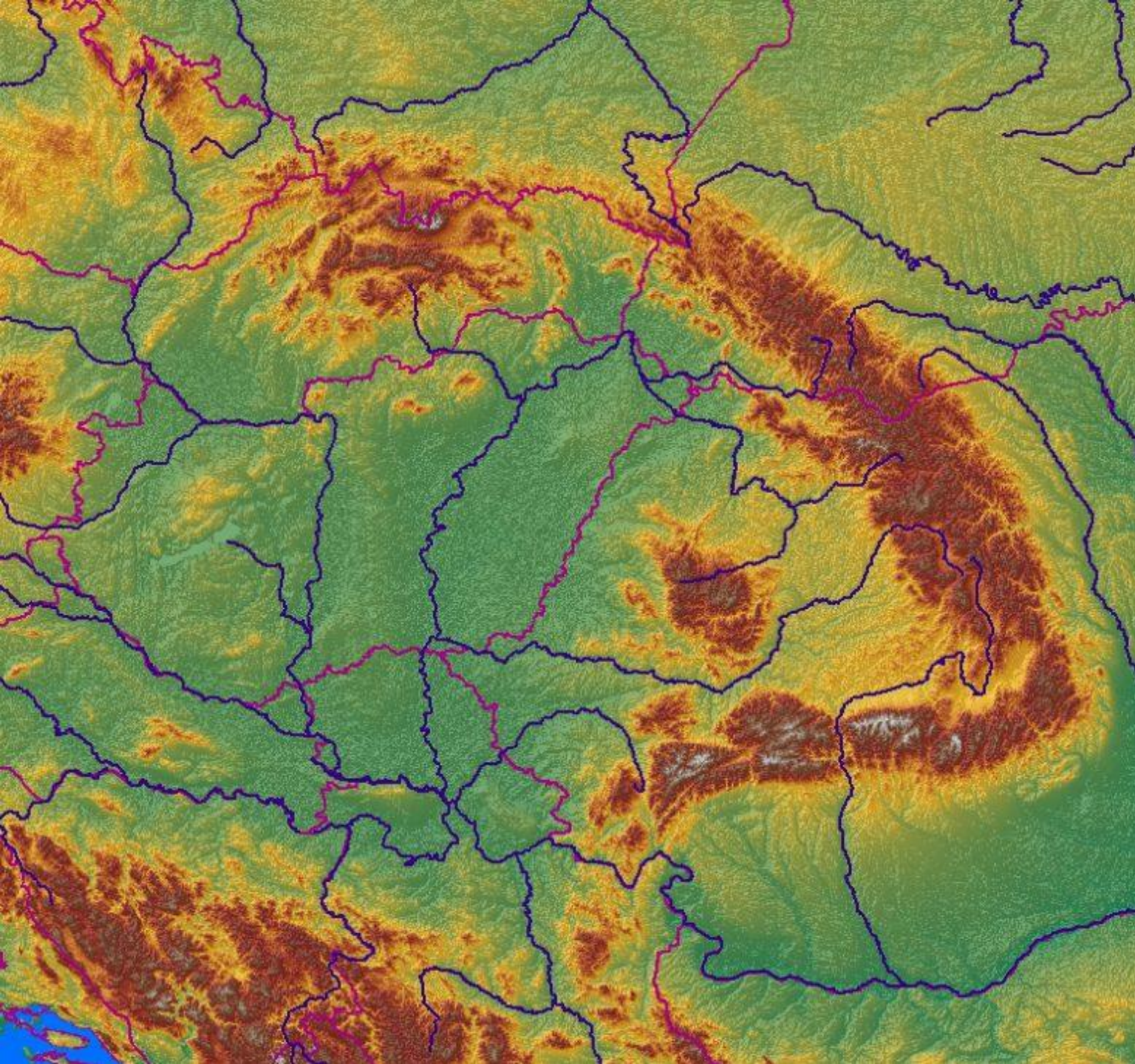

Karpaty (51-54) (węg. *Kárpátok*; rum. *Carpați*; ukr. Карпати, czes. i słow. *Karpaty*) – łańcuch górski w środkowej Europie

(jeden z największych w tej części świata),
ciągnący się łukiem przez terytoria Czech, Polski,
Słowacji, Węgier, Ukrainy, Rumunii i Serbii.

Najwyższy szczyt Gerlach
ma wysokość 2655 m n.p.m.

Karpaty wchodzą w skład wielkiego systemu górskiego – łańcucha alpejsko-himalajskiego. Stanowią drugi co do powierzchni i wysokości łańcuch górski Europy – po Alpach. Zajmują powierzchnię 190 tys. km², z tego w Polsce 19,6 tys. km² (6,1% powierzchni państwa). Stanowią centralną główną część Regionu Karpackiego, który poza nimi obejmuje również pas obniżień związanych geologicznie z Karpatami – Podkarpacie, Równiny Południoworumuńskie i Kotlinę Panońską.

Od Alp oddzielone są w okolicach Bratysławy doliną Dunaju. Stąd ciągną się blisko **1500-kilometrowym łukiem**, który odgina się w kierunku północno-wschodnim, otaczając Kotlinę Panońską i Wyżynę Transylwańską. Od Gór Wschodnioserbbskich oddzielone są ponownie doliną Dunaju (w okolicach rumuńskiego miasta Orşova) – odcinek ten nosi nazwę Żelaznych Wrót. Brama Morawska w Czechach oddziela Karpaty od Sudetów.

Szerokość łańcucha karpackiego jest zróżnicowana i wynosi od 100 do 500 km. Największa szerokość odpowiada najwyższym szczytom – Gerlachowi (2655 m n.p.m.) w Tatrach słowackich oraz Moldoveanu (2544 m n.p.m.) w Karpatach Południowych.

Karpaty nie stanowią jednego nieprzerwanego łańcucha górskiego, ale raczej składają się z wielu wyróżniających się pod względem geologicznym i orograficznym pasm górskich. Różnorodność krajobrazów jest porównywalna z Alpami. Jednocześnie góry te rzadko osiągają wysokości powyżej 2500 m n.p.m., dlatego nie można tu znaleźć tak wyraźnej polodowcowej rzeźby wysokogórskiej. W Karpatach nie zalega wieczny śnieg.

POLSKA

UKRAINA

SŁOWACJA

WĘGRY

RUMUNIA

KARPATY

Zdjęcie satelitarne

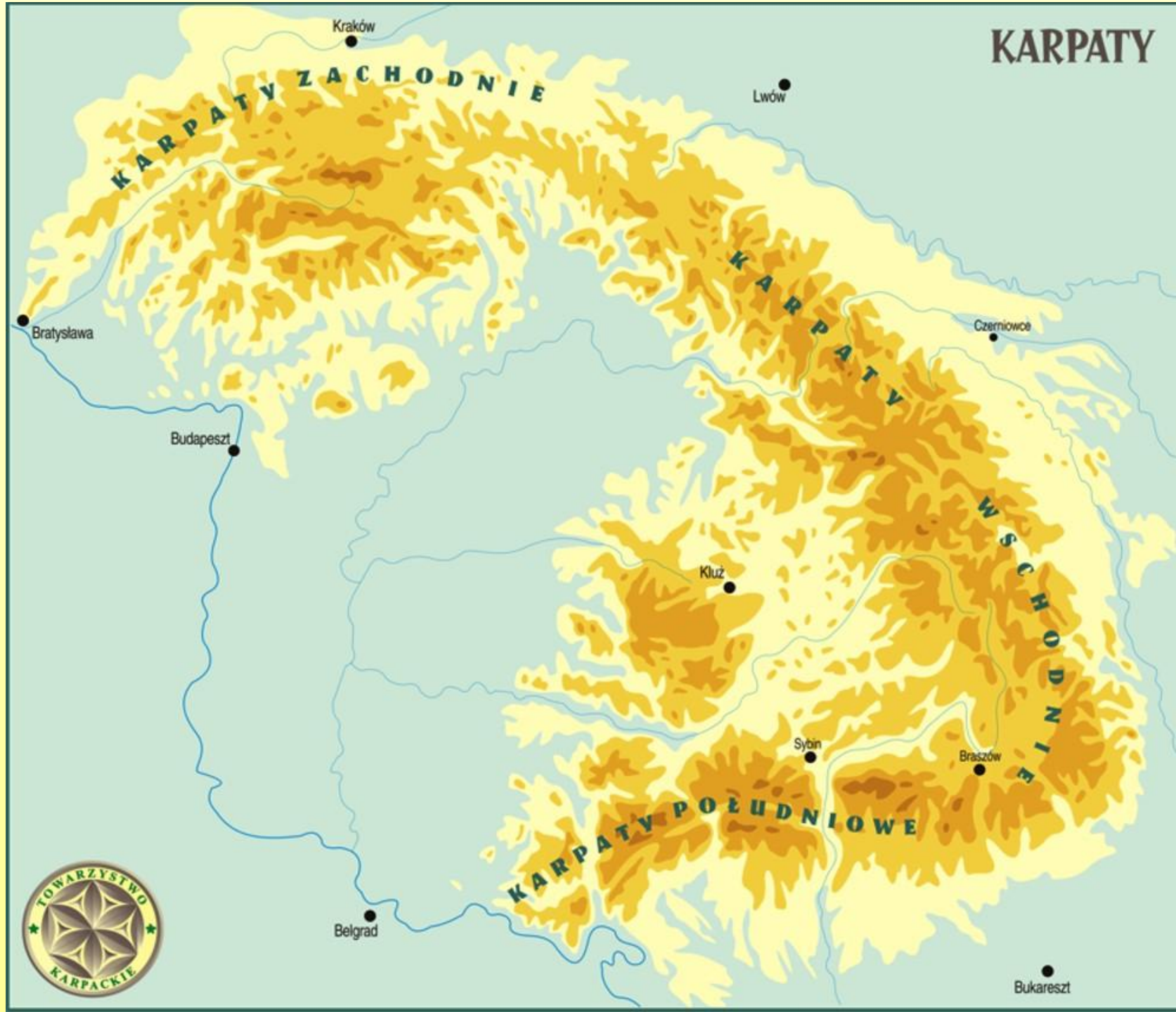
Łańcuch Karpat zajmuje odpowiednio:

1. na Słowacji - 61 % powierzchni kraju
2. w Rumunii - 48,8 % % powierzchni kraju
3. w Czechach - 16% % powierzchni kraju
4. na Węgrzech - 9,7 % % powierzchni kraju
5. w Polsce - 6,2 % % powierzchni kraju
6. na Ukrainie - 3,6 % % powierzchni kraju
7. w Austrii - 0,6 % % powierzchni kraju

Inaczej wygląda stosunek powierzchni ogólnej Karpat, mianowicie:

1. Karpaty rumuńskie zajmują	- 55,5 % powierzchni ogólnej Karpat,
2. Karpaty słowackie zajmują	- 14,3 % powierzchni ogólnej Karpat,
3. Karpaty ukraińskie zajmują	- 10,3 % powierzchni ogólnej Karpat,
4. Karpaty polskie zajmują	- 9,3 % powierzchni ogólnej Karpat,
5. Karpaty czeskie zajmują	- 6 % powierzchni ogólnej Karpat,
6. Karpaty węgierskie zajmują	- 4,3 % powierzchni ogólnej Karpat,
7. Karpaty austriackie zajmują	- 0,2 % powierzchni ogólnej Karpat,

KARPATY

1. Karpaty Zachodnie	ok. 69.000 km²
-----------------------------	----------------------------------

1.1 Zewnętrzne Karpaty Zachodnie	ok. 29.000 km²
---	----------------------------------

1.2 Centralne Karpaty Zachodnie	ok. 15.000 km²
--	----------------------------------

1.3 Wewnętrzne Karpaty Zachodnie	ok. 25.000 km²
---	----------------------------------

2. Karpaty Południowo-Wschodnie	ok. 140.000 km²
--	-----------------------------------

2.1. Zewnętrzne Karpaty Wschodnie	ok. 47.000 km²
--	----------------------------------

2.2. Wewnętrzne Karpaty Wschodnie	ok. 22.000 km²
--	----------------------------------

2.3. Karpaty Południowe	ok. 31.000 km²
--------------------------------	----------------------------------

2.4. Wyżyna Transylwańska	ok. 25.000 km²
----------------------------------	----------------------------------

2.5. Góry Zachodniorumuńskie	ok. 15.000 km²
-------------------------------------	----------------------------------

Ogólny podział Karpat na prowincje

1. Karpaty Zachodnie

1.1. Zewnętrzne

1.2. Centralne

1.3. Wewnętrzne

2. Karpaty Południowo-Wschodnie

2.1. Zewnętrzne

2.2. Wewnętrzne

2.3. Wyżyna Transylwańska

2.4. Góry Zachodniorumuńskie

2.5. Południowe

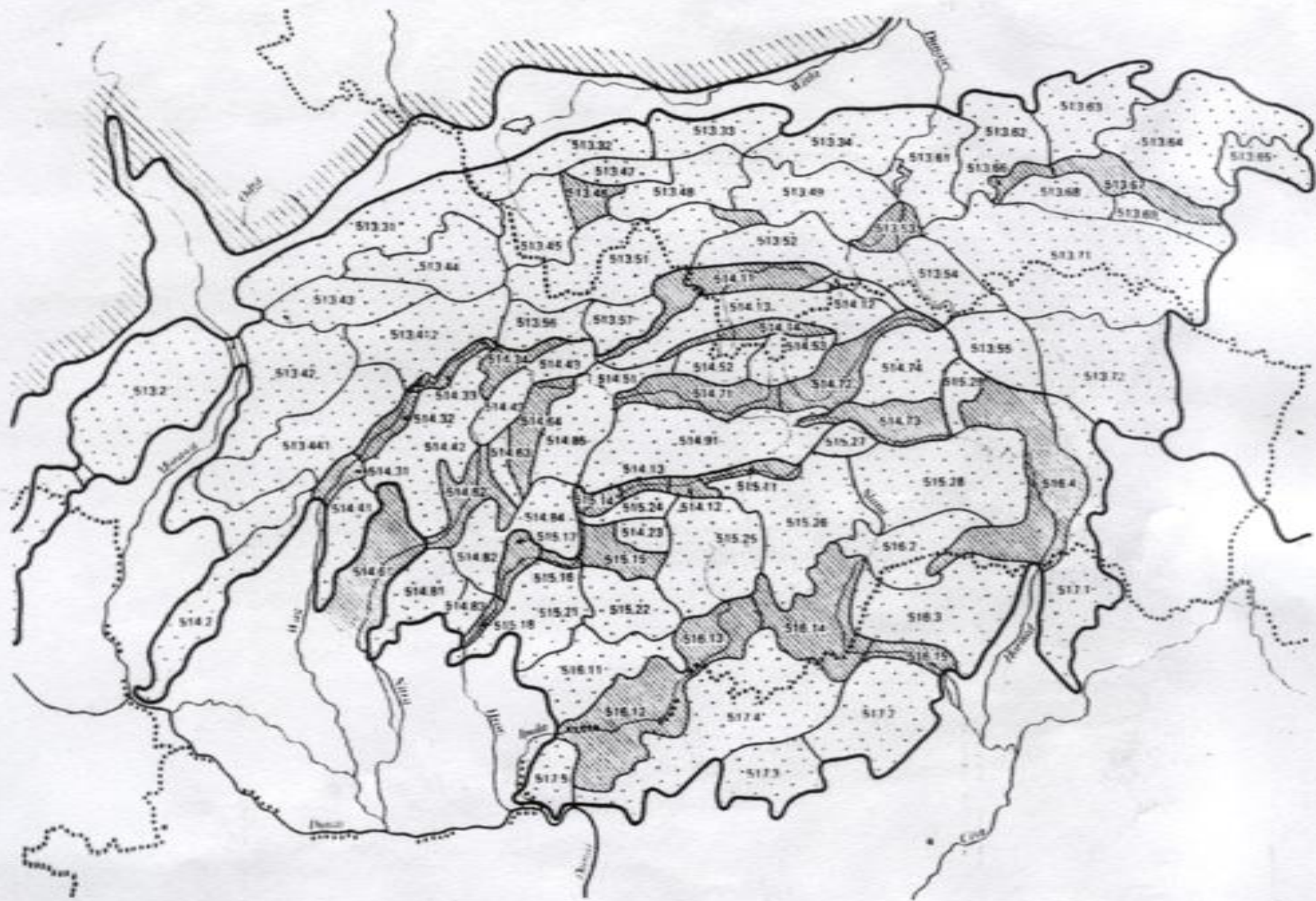

1. Karpaty Zachodnie
 - 1.1. Zewnętrzne
 - 1.2. Centralne
 - 1.3. Wewnętrzne

2. Karpaty Południowo-Wschodnie
 - 2.1. Zewnętrzne
 - 2.2. Wewnętrzne
 - 2.3. Karpaty Południowe
 - 2.4. Wyżyna Transylwańska
 - 2.5. Góry Zachodniorumuńskie

- 1. Karpaty Zachodnie** od Bramy Morawskiej po Przełęcz Łupkowską
- 2. Karpaty Wschodnie** do Przełęczy Predeal
- 3. Karpaty Południowe** zwane też Alpy Transylwańskie
- 4. Wyżyna Transylwańska**
- 5. Góry Zachodniorumuńskie**

**Ostatnio Karpaty Wschodnie i Południowe łączy się w jedną grupę tzw.
Karpaty Południowo-Wschodnie**

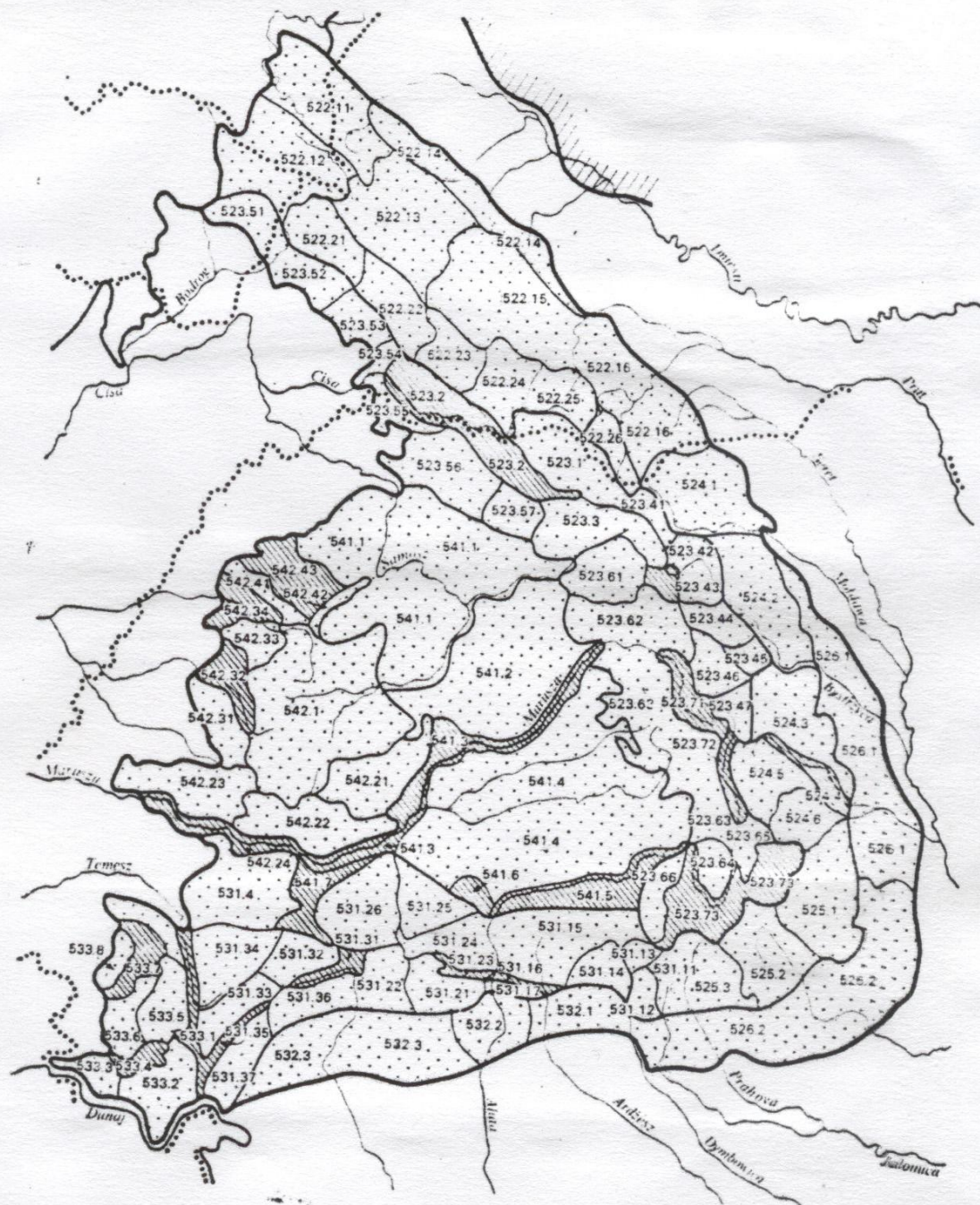

KARPATY ZACHODNIE

- 513.1 Karpaty Austriacko-Morawskie (Rakousko-Středomoravské Karpaty)
- 513.2 Karpaty Środkowomorawskie (Středomoravské Karpaty)
- 513.31 Pogórze Morawsko-Śląskie
- 513.32 Pogórze Śląskie
- 513.33 Pogórze Wielickie
- 513.34 Pogórze Wiśnickie
- 513.411 Białe Karpaty (Bílé vel Biele Karpaty)
- 513.412 Jaworniki (Javorníky)
- 513.42 Góry Wizowickie (Vizovická vrchovina)
- 513.43 Góry Hostyńsko-Wsetyńskie (Hostýnsko-Vsetynské Beskydy)
- 513.44 Beskidy Morawsko-Śląskie (Moravsko-Slezské Beskydy)
- 513.45 Beskid Śląski (Slezské Beskydy)
- 513.46 Kotlina Żywiecka
- 513.47 Beskid Mały
- 513.48 Beskid Makowski (Średni)
- 513.49 Beskid Wyspowy
- 513.51 Beskid Żywiecki (Wysoki)
- 513.52 Gorce
- 513.53 Kotlina Sądecka
- 513.54 Beskid Sądecki
- 513.55 Góry Czerchowskie (Čerchovské pohorie)
- 513.56 Góry Kisuckie (Kisucká vrchovina)
- 513.57 Magura Orawska (Oravská Magura)
- 513.61 Pogórze Rożnowskie
- 513.62 Pogórze Cieżkowickie
- 513.63 Pogórze Strzyżowskie
- 513.64 Pogórze Dynowskie
- 513.65 Pogórze Przemyskie
- 513.66 Obniżenie Gorlickie
- 513.67 Kotlina Jasielsko-Krośnieńska
- 513.68 Pogórze Jasielskie

- 513.69 Pogórze Bukowskie
- 513.71 Beskid Niski (Nízke Beskydy)
- 513.72 Pogórze Ondawskie (Ondavská vrchovina)
- 514.11 Kotlina Orawsko-Nowotarska
- 514.12 Pieniny
- 514.13 Pogórze Spisko-Gubałowskie
- 514.14 Rów Podtatrzański
- 514.2 Małe Karpaty (Malé Karpaty)
- 514.31 Kotlina Trenczyńska (Trenčianska kotlina)
- 514.32 Kotlina Ĺławska (Ľavská kotlina)
- 514.33 Kotlina Wielkiej Byczy
- 514.34 Kotlina Żylińska (Žilinská kotlina)
- 514.41 Góry Inowieckie (Považský Inovec)
- 514.42 Góry Strażowskie (Stražovská hornatina)
- 514.43 Mała Fatra (Malá Fatra)
- 514.51 Góry Choczańskie (Chočské pohorie)
- 514.52 Tatry Zachodnie (Západné Tatry)
- 514.53 Tatry Wschodnie (Východné Tatry)
- 514.61 Kotlina Środkowonitrzańska (Středonitrianská kotlina)
- 514.62 Kotlina Górnonitrzańska (Hornonitrianská kotlina)
- 514.63 Żar (Žiar)
- 514.64 Kotlina Turczańska (Turčianska kotlina)
- 514.71 Kotlina Liptowska (Liptovská kotlina)
- 514.72 Kotlina Popradzka (Popradská kotlina)
- 514.73 Kotlina Hornadzka (Hornadská kotlina)
- 514.74 Góry Lewockie (Levočské pohorie)
- 514.81 Trybacz (Tribeč)
- 514.82 Ptacznik (Vtáčnik)
- 514.83 Hroński Inowiec (Pohronský Inovec)
- 514.84 Góry Krzemnickie (Kremnické pohorie)

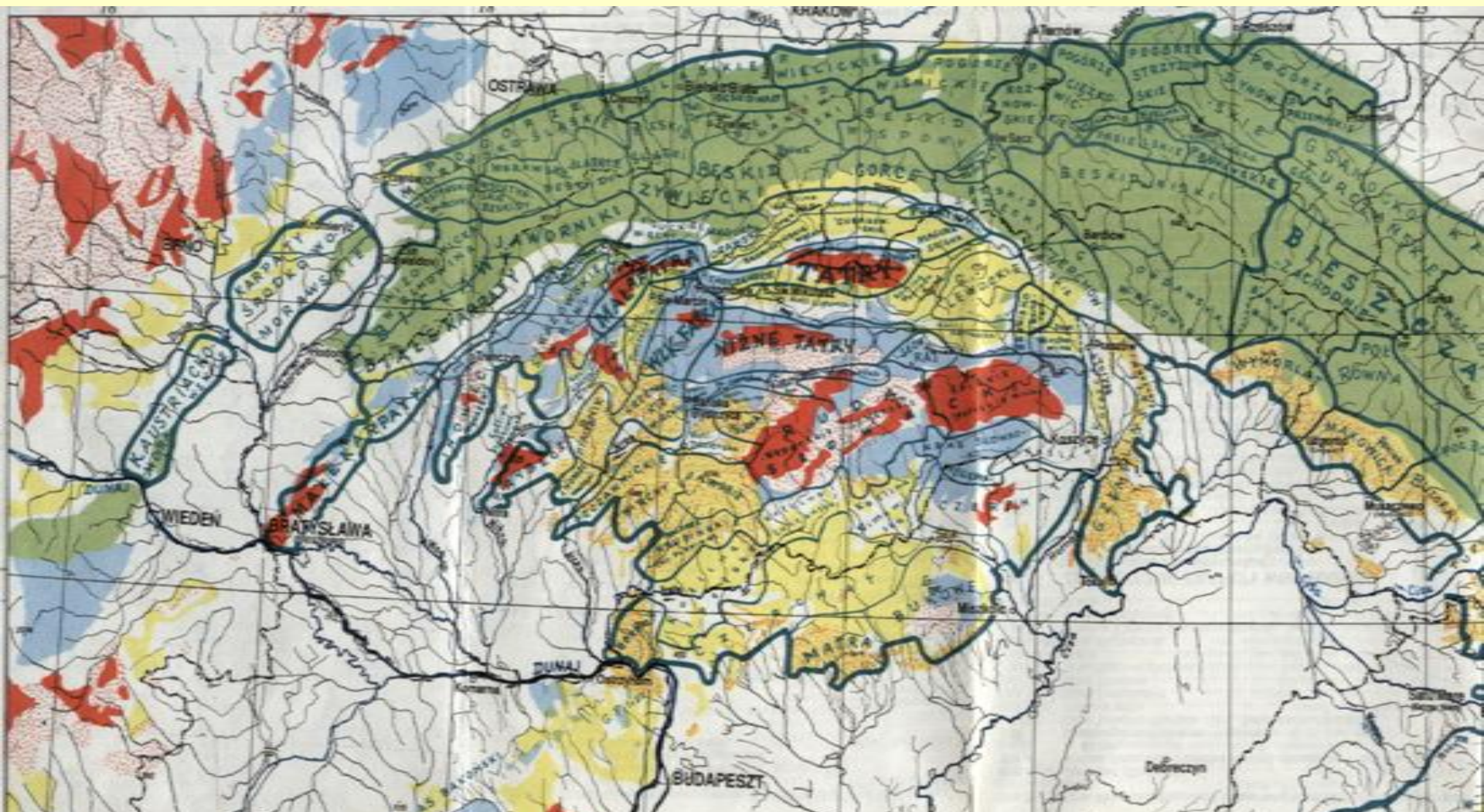
- 514.85 Wielka Fatra (Veľká Fatra)
- 514.91 Niżne Tatry (Nízke Tatry)
- 515.11 Kotlina Helpiańska
- 515.12 Kotlina Brezneńska
- 515.13 Kotlina Lopejska
- 515.14 Kotlina Bańskobystrzycka
- 515.15 Kotlina Zwolenńska (Zvolenská kotlina)
- 515.16 Przełom Dubrawski
- 515.17 Kotlina Żarska (Žiarská kotlina)
- 515.21 Góry Szczawnickie (Štiavnické pohorie)
- 515.22 Jaworie (Javorie)
- 515.23 Polana (Poľana)
- 515.24 Góry Bystrzyckie
- 515.25 Rudawy Weporskie (Veporské Rudohorie)
- 515.26 Rudawy Gemerskie (Gemerské Rudohorie)
- 515.27 Góry Straceńskie (Slovenský Raj)
- 515.28 Rudawy Spiskie
- 515.29 Branisko i Bachureń
- 516.11 Pogórze Krupińskie (Krupinská vrchovina)
- 516.12 Kotlina Ipelska (Ipelska kotlina)
- 516.13 Kotlina Luczeńska (Lučenecká kotlina)
- 516.14 Kotlina Rimawska (Rimavská kotlina)
- 516.15 Kotlina Borsod
- 516.2 Kras Słowacko-Węgierski (Slovenský kras)
- 516.3 Czerehat (Cserehát)
- 516.4 Kotlina Koszycka (Košická kotlina)
- 517.1 Góry Tokajsko-Słańskie (Slanské pohorie)
- 517.2 Góry Bukowe (Bükk)
- 517.3 Matra
- 517.4 Czerehat (Cserhát, Cerová vrchovina)
- 517.5 Börzsöny

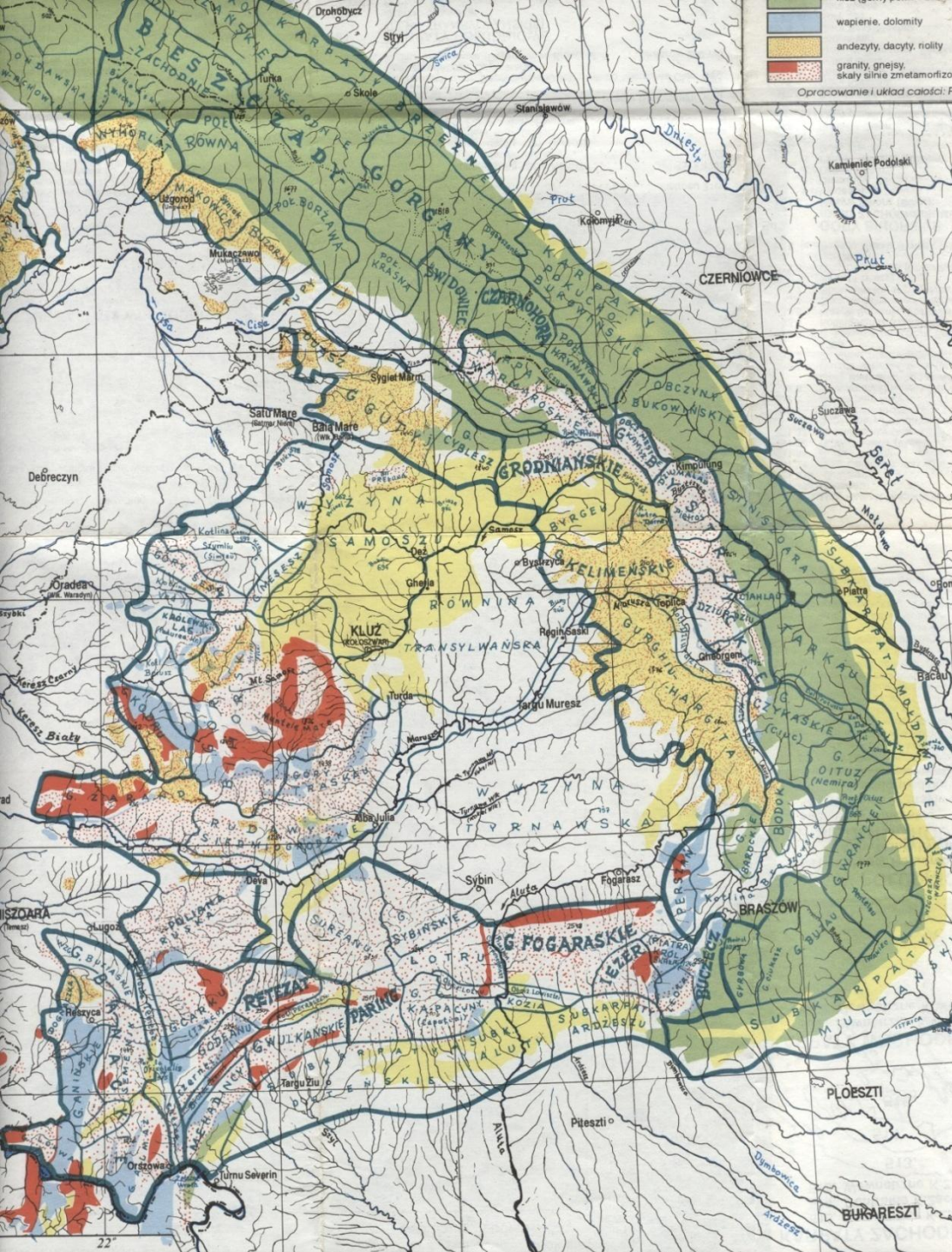

KARPATY POŁUDNIOWO- -WSCHODNIE

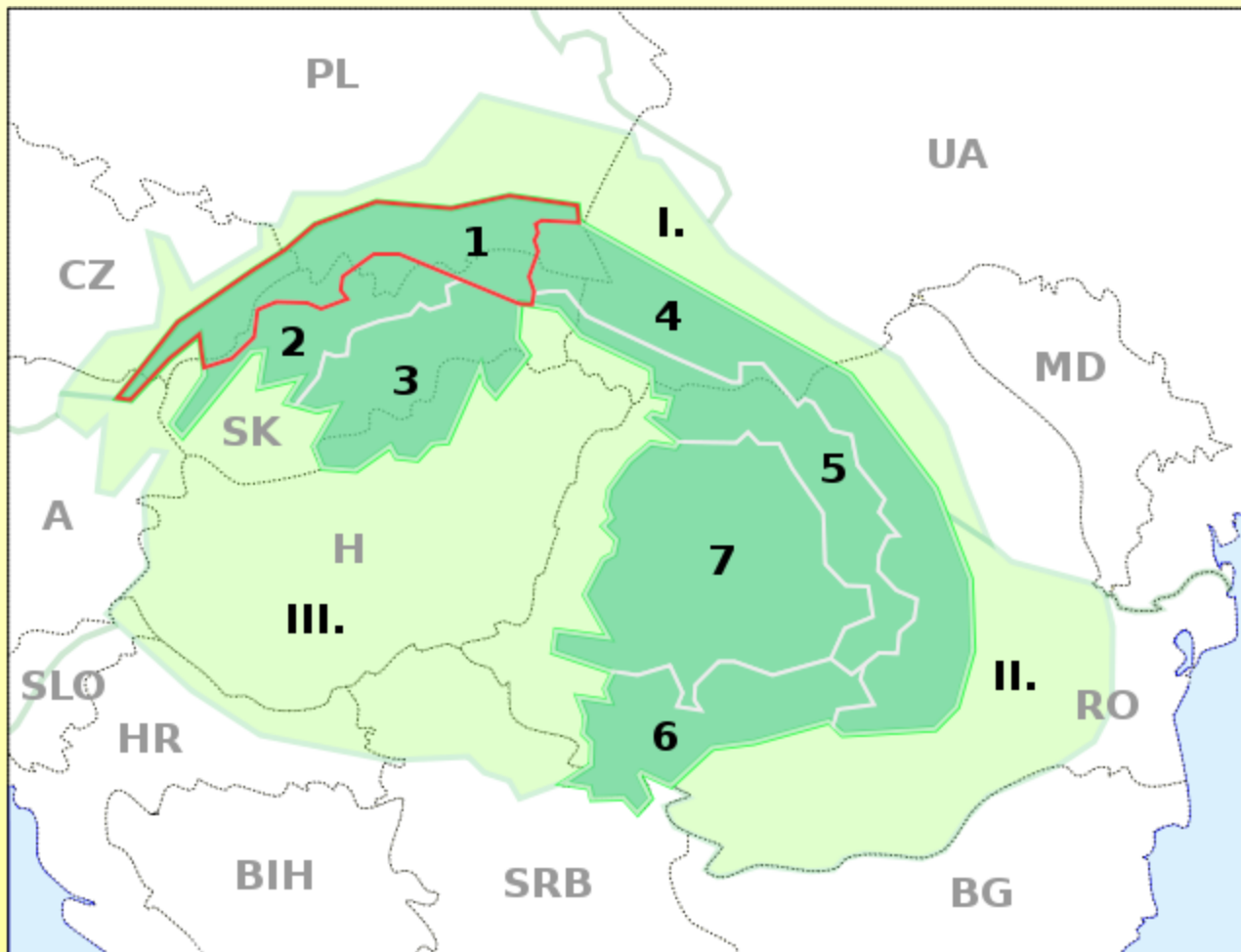
522.11	Góry Sanocko-Turczańskie	523.64	Baraoltu	531.36	Góry Vilcan
522.12	Bieszczady Zachodnie (Użska hornatina)	523.65	Boduc	531.37	Góry Mehedinți
522.13	Bieszczady Wschodnie (Beskidy Skolskie)	523.66	Persani	531.4	Poiana Ruscă
522.14	Beskidy Brzeźne	523.71	Kotlina Giurgeu (Depresiunea Giurgeu)	532.1	Subkarpaty Ardżesz
522.15	Gorgany	523.72	Kotlina Ciuc (Depresiunea Ciuc)	532.2	Subkarpaty Aluty
522.16	Beskidy Pokucko-Bukowińskie	523.73	Kotlina Braşowska (Depresiunea Braşovului)	532.3	Subkarpaty Olteńskie
522.21	Polonina Równa	524.1	Obcinele Bukowińskie	533.1	Bruzda Temesz-Czerna
522.22	Borżawa	524.2	Stinişoara	533.2	Góry Almaj
522.23	Polonina Czerwona	524.3	Ţarcău	533.3	Góry Locva
522.24	Świdowiec	524.4	Dolina Trotuszu i Kotlina Darma- neşti	533.4	Kotlina Almaj
522.25	Czarnohora	524.5	Góry Czukaskie	533.5	Masyw Semenik
522.26	Poloniny Hryniawskie	524.6	Góry Oituz	533.6	Góry Anińskie
523.1	Karpaty Marmaroskie (Muntii Maramureşului)	525.1	Góry Vrancei	533.7	Obniżenie Caraş-Reşiţa
523.2	Kotlina Marmaroska	525.2	Góry Buzău	533.8	Góry Dognecea
523.3	Góry Rodniańskie (Munții Rodnei)	525.3	Góry Gîrbova	541.1	Wyżyna Samoszu (Podişul Someşan)
523.41	Obcina Mestecănis	526.1	Subkarpaty Moldawskie	541.2	Równina Transylwańska (Cimpia Transilvaniei)
523.42	Giurmalăul-Rarăul	526.2	Subkarpaty Munteńskie	541.3	Dolina Środkowej Maruszy
523.43	Pietrosul	531.11	Bucegi	541.4	Wyżyna Tyrnawska (Podişul Tirnavelor)
523.44	Budac	531.12	Leaota	541.5	Kotlina Fogaraska (Depresiunea Făgăraşului)
523.45	Ceahlău	531.13	Piatra Craiului	541.6	Kotlina Sibiu
523.46	Giurgeu	531.14	Góry Iezerul	541.7	Kotlina Haţeg
523.47	Hăghimaş	531.15	Góry Fogaraskie (Munții Făgăraşului)	542.1	Masyw Biharu (Bihor)
523.51	Wyhorlat (Vihorlat)	531.16	Obniżenie Lovistei	542.21	Góry Zarand
523.52	Makowica	531.17	Pasmo Cozia	542.22	Rudawy Siedmiogrodzkie (Munții Metaliferi)
523.53	Bużora	531.21	Góry Căpătini	542.23	Góry Trascău
523.54	Tupy	531.22	Parîng	542.24	Bruzda Maruszy
523.55	Góry Oaş	531.23	Obniżenie Lotru	542.31	Góry Codru
523.56	Góry Gutyńskie (Gutii)	531.24	Góry Lotru	542.32	Kotlina Beiuş
523.57	Góry Cybleskie (Tibles)	531.25	Góry Sybińskie	542.33	Pădurea Craiului
523.61	Birgău	531.26	Góry Sebeş	542.34	Kotlina Vad
523.62	Góry Kelimeńskie (Călimăn)	531.31	Kotlina Petroşeni	542.41	Góry Seş
523.63	Pasmo Hargity	531.32	Masyw Retezat	542.42	Góry Meseş
		531.33	Masyw Godeanu	542.43	Kotlina Şimleu
		531.34	Góry Ţarcu		
		531.35	Bruzda Czerny		

Karpaty Zewnętrzne Zachodnie, Centralne i Wewnętrzne Zachodnie

Karpaty Wschodnie, Południowe, Wyżyna Transylwańska i Góry Zachodniorumuńskie

1. Zewnętrzne Karpaty Zachodnie
2. Centralne Karpaty Zachodnie
3. Wewnętrzne Karpaty Zachodnie
4. Zewnętrzne Karpaty Wschodnie
5. Wewnętrzne Karpaty Wschodnie

6. Karpaty Południowe
7. Wyżyna Transylwańska
- 7 a. Góry Zachodniorumuńskie

Zewnętrzne Karpaty Zachodnie (w granicach Polski)

Gerlach 2663 (2654) m npm

Tatry Wysokie

Gerlach - wierzchołek

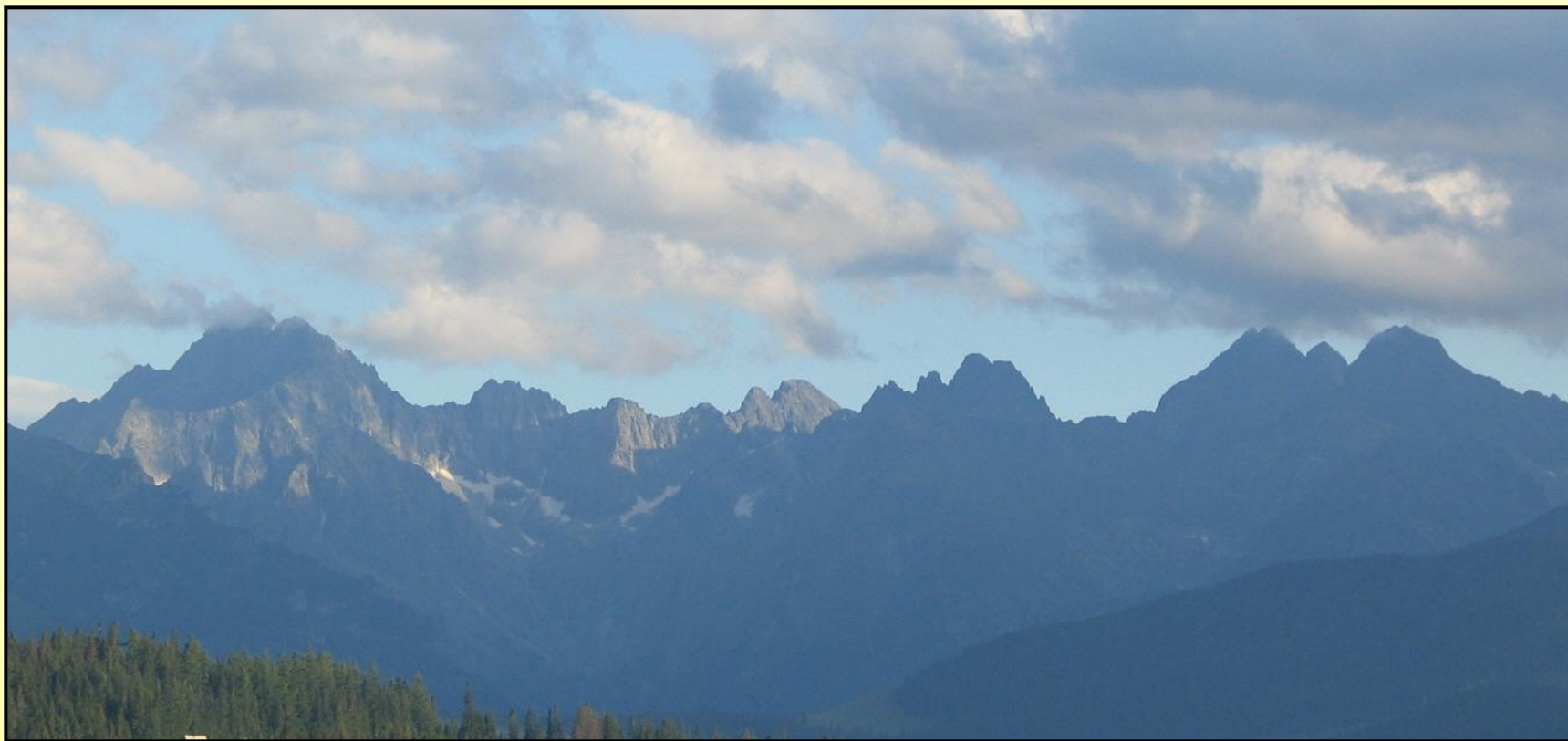

Lodowy (2632 m npm) i Łomnica (2628 m npm)

Pod Kondracką Kopą Przełęcz

Od Gerlachu po Rysy

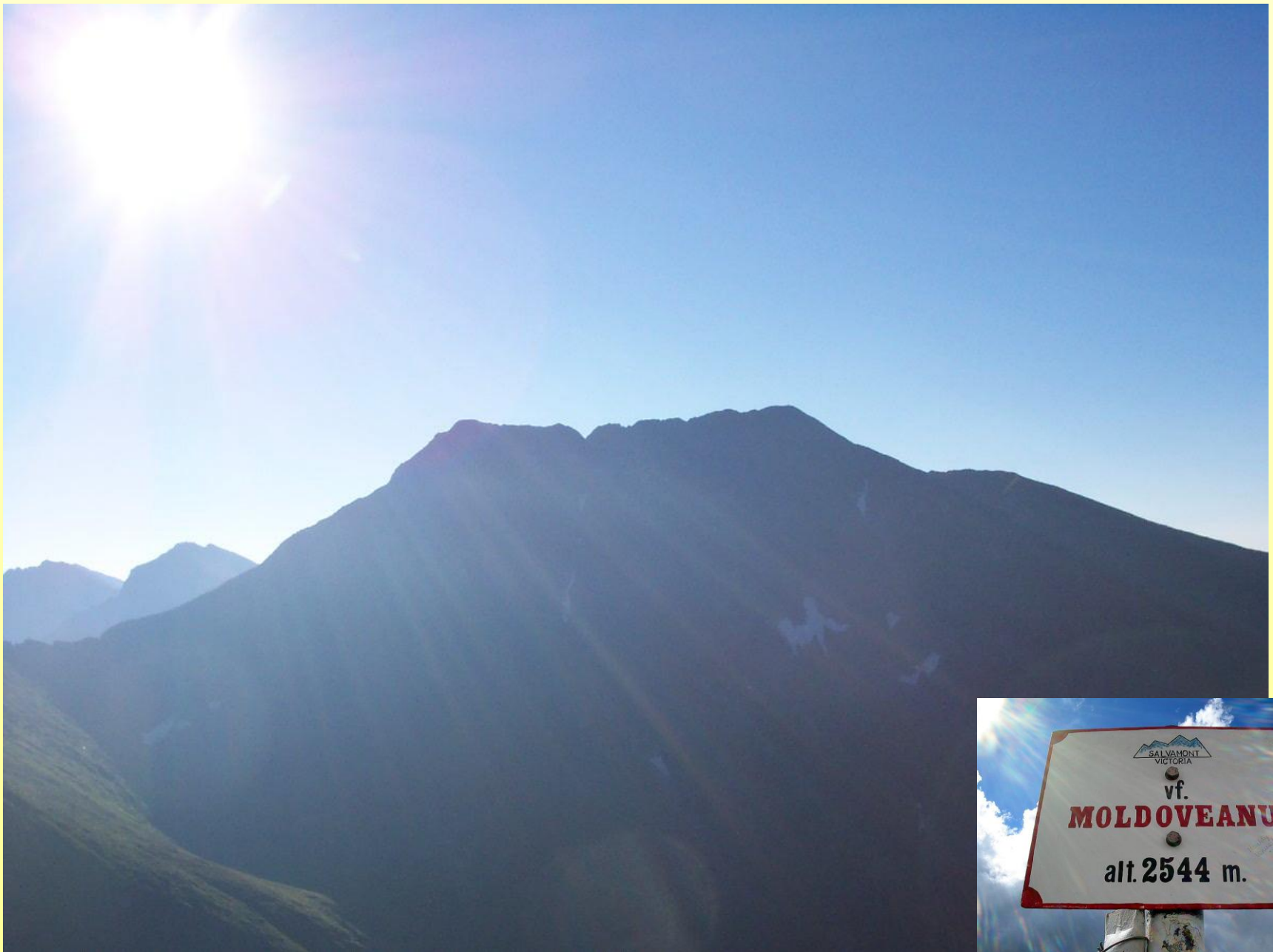

Łomnica – 2632 m npm

Widok rumuńskich i ukraińskich Karpat z lotu ptaka

Negoiu (2535 m npm)

Góry Bucegi – Rumunia

Howerla (2061 m npm) - Czarnohora

Pop Iwan 2021 m nrm

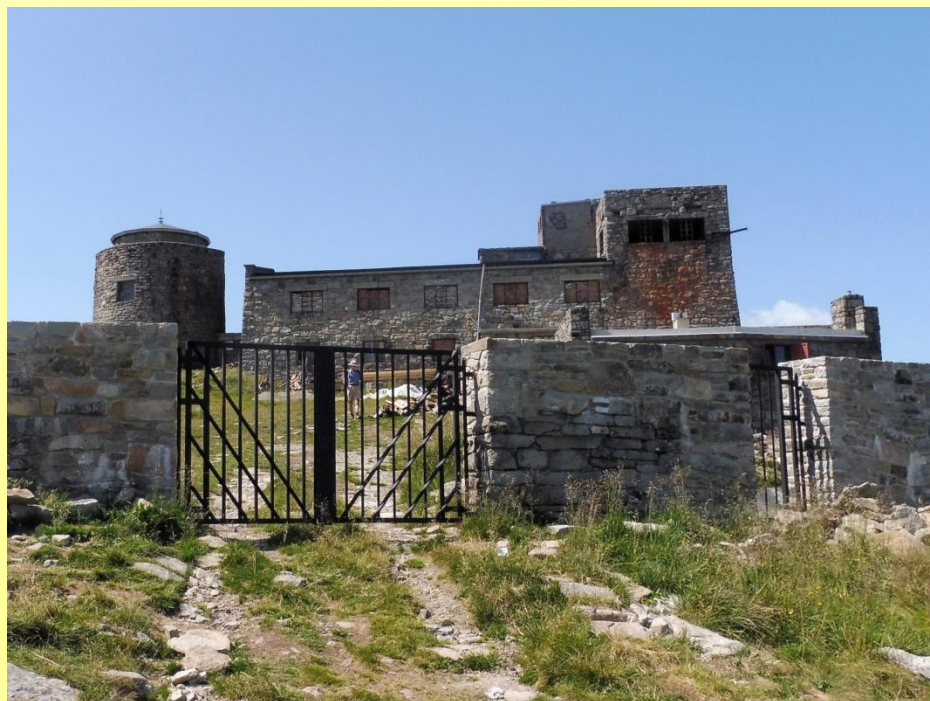

1939 r.

2017 r.

Smotrec

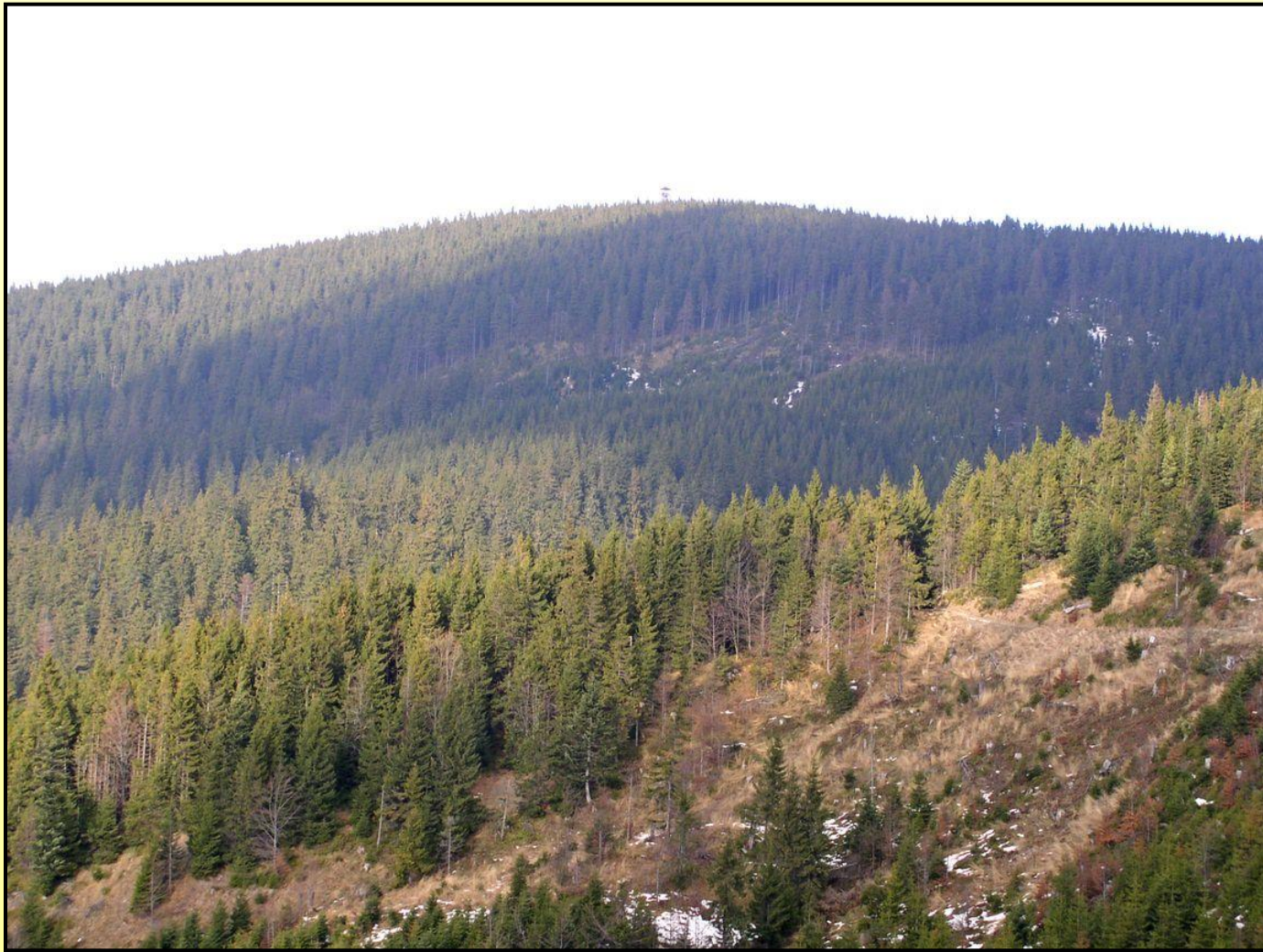

Babia Góra 1725 m npm

Tarnica

Radziejowa
Beskid Sądecki

Beskid Niski

Mogielica

Beskid Wyspowy

Szczegółowy podział Karpat

5 Karpaty

51 Karpaty Zachodnie

513 Zewnętrzne Karpaty Zachodnie

513.1 Karpaty Austriacko-Morawskie i Środkowomorawskie

513.2 Karpaty Środkowomorawskie

513.3 Pogórze Zachodniobeskidzkie

513.4 Bielawy,

513.4-5 Beskidy Zachodnie

513.6 Pogórze Wschodniobeskidzkie

513.7 Środkowe.

514 Centralne Karpaty Zachodnie

514.2 Małe Karpaty,

514.3 Dolina Środkowego Wagu,

514.4 Łańcuch Małofatrzański,

514.5 Łańcuch Tatrzański

514.6 Obniżenie Nitrzańsko-Turczańskie

514.7 Obniżenie Liptowsko-Spiskie.

514.8 Łańcuch Wielkofatrzański,

514.9 Łańcuch Niżnotatrzański,

514.1 Obniżenie Orawsko-Podhalańskie,

515-6-7 Wewnętrzne Karpaty Zachodnie

515.1 Bruzda Hronu,

515.2 Łańcuch Rudaw Słowackich,

516.1 Kotlina Południowosłowacka,

516.2 Kras Słowacko-Węgierski,

516.3 Czerehat,

516.4 Kotlina Koszycka,

517.1 Góry Tokajsko-Słańskie

517.2 Góry Bukowe

517.3 Matra

517.4 Cserhat

517.5 Góry Nogradzkie

52 Karpaty Wschodnie

522-5 Zewnętrzne Karpaty Wschodnie

522 Beskidy Wschodnie,

522.1 Karpaty Lesiste (Beskidy lesiste)

522.2 Karpaty Połonińskie

524 Karpaty Mołdawsko-Munteńskie,

525 Góry Wranczei i wsch. Góry Braszowskie

526 Subkarpaty Wschodnie.

523 Wewnętrzne Karpaty Wschodnie

523.1 Karpaty Marmaroskie,

523.2 Kotlina Marmaroska,

523.3 Góry Rodniańskie, (Pietros 2303 m npm)

523.4 Góry Bystrzyckie,

523.5 Łańcuch Wyhorlacko-Gutyński,

523.6 Kelimeńsko-Hargicki,

523.7 Obniżenie Gheorgeńsko-Braszowskie.

531 Karpaty Południowe (Alpy transylwańskie)

(Karpaty południowe)

531.1 Grupa Fogaraska, (Fogarasz-Moıldowianu 2544 m npm)

531.2 Grupa Parîngu

531.3 Grupa Godeanu-Retezat,

531.4 Poiana Ruscă,

532 Subkarpaty Południowe.

533 Góry Banackie,

542 Góry Zachodniorumuńskie

(Góry Biharskie, Apușeni)

542.1 Masyw Biharu,

542.2 Góry Maruszy,

542.3 Góry Kereszu

542.4 GórySeş-Meseş.

541 Wyżyna Transylwańska

541.1 Wyżyna Samoszu

541.2 Równina Transylwańska,

541.3 Dolina Środkowej Maruszy,

541.4 Wyżyna Tyrnawska,

541.5 Kotlina Fogaraska,

541.6 Kotlina Sibiu

541.7 Kotlina Hațeg.

Ważniejsze przełęcze:

Przełęcz Dukielska (500 m n.p.m.) - najdogodniejsze przejście z Europy Północnej do Kotliny Panońskiej; trasa europejska E371

Przełęcz Łupkowska (640 m n.p.m.) - oddziela Karpaty Zachodnie i Wschodnie

Przełęcz Użocka (853 m n.p.m.) - najdogodniejsze przejście z Europy Wschodniej do Kotliny Panońskiej; linia kolejowa Lwów - Budapeszt

Predeal (1033 m n.p.m.) - oddziela Karpaty Wschodnie i Południowe

Ważniejsze rzeki

- **Aluta**
- **Cisa (górny bieg)**
- **Dunajec**
- **Hornad**
- **Hron**
- **Marusza**
- **Pрут (górny bieg)**
- **San**
- **Seret (górny bieg)**
- **Wag**
- **Wisła (potoki źródłowe i jej górny bieg)**

Ludność

Tereny Karpat zamieszkuje obecnie około 15,2 mln ludzi.

Karpaty Południowe i Wschodnie są rzadziej zaludnione od Karpat Zachodnich, ale i tam miejscami występują duże skupiska ludności.

U podnóży Karpat leżą miasta Bratysława, Budapeszt, Kraków, Lwów, Czerniowce, Bukareszt, Wiedeń i Belgrad.

Fauna

świstak

kozica górska

wilk

niedźwiedź brunatny

jeleń szlachetny

żbik

puchacz

puszczyk

salamandra plamista

Flora

trawa

skrzyp polny

Przejścia Karpat

Ze względu na długość łańcucha oraz fakt, że leży on na obszarze kilku krajów, przejście całej jego długości jest trudne. Fakt, iż droga wzdłuż Karpat prowadzi grzbietami i dolinami wydłuża ją do ponad 2000 km. Od lat 60. XX wieku podejmowano jednak próby pokonania całego łańcucha w ciągu jednej wyprawy co ostatecznie udało się w roku 1980. Od tego czasu Łuk Karpat pokonało 6 wypraw:

1. Wyprawa studentów SKPB: Andrzej Wielocha (kierownik), Piotr Kurowski, Jerzy Montusiewicz, Zdzisław Pecul, Wiesław Tomaszewski, rok 1980. Pierwsze przejście Karpat.
2. Lubos Calpas, Pavel Mach, Svetozar Krno, 1984 rok. Pierwsza i jedyna odnotowana wyprawa słowacka.
3. Nicholas Crane i różni towarzysze, 1992. Crane pokonał Karpaty jako część podróży przez góry całej Europy, na trasie Przylądek Finisterre - Stambuł.
4. Paweł Kilen, Michał Kukuła, Michał Zieliński, rok 2002.
5. Łukasz Supergan, rok 2004. Pierwsze samotne przejście Karpat.
6. Joanna Mikołajczak i Bartosz Malinowski, rok 2007.

Koniec